

19, 1917, by the General Secretariat. The Ukrainian Central Rada began considering the law on December 30, 1917, continued on January 2, 1918, and finally adopted it on January 9, 1918.

Despite the fact that some points of the law caused controversy between the factions, and some memoir sources mention the extremely negative perception of the members of the Central Election Commission represented at the session of the law at the level of the idea of national and personal autonomy, while voting on the law as a whole there was “no dissent” or “abstained”.

Conclusions. Such an approach allows to deepen the traditional interpretation of the law on national-personal autonomy as a testimony to the liberality of national policy of the Central Rada. The experience of drafting a law on national personal autonomy and its subsequent discussion and adoption demonstrates a successful combination of a deep professional approach and political thinking, an active position in the defense of their own interests - by Jewish politicians, and state thinking, the ability to compromise, uphold national state priorities through the involvement of national minorities as “allies” – by pro-Ukrainian politicians.

This combination is evidenced by the existence of a significant influence of the Jewish factor on the development of the legal system of the young Ukrainian republic. Along with the obvious dependence of Ukrainian Jewry on the decisions of the Ukrainian government, there is every reason to argue that there has been a noticeable reverse influence of Jewish politicians on Ukrainian law, and ultimately about the mutual influence of Ukrainian and Jewish factors in Ukrainian lawmaking 1917–1918.

Key words: national-personal autonomy, Law on National Personal Autonomy, Statute of autonomy of Ukraine, Constitution of UPR April 29, 1918, Statute on the state system, rights and freedoms of Ukraine.

DOI: 10.33663/0869-2491-2020-31-152-160

УДК 340.123, 342

О. О. САМОЙЛЕНКО,

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник*

ORCID 0000-0002-4624-5105

ОЛЕНА ГАЛЬПЕРІНА-ГІНЗБУРГ – ДОЛЯ ЖІНКИ-ЮРИСТА В КОНТЕКСТІ ЕПОХИ

У статті йдеться про життєвий і творчий шлях однієї з перших українських жінок-юристок Олени Абрамівни Гінзбург. Подано загальний огляд науково-просвітницької, публіцистичної діяльності дослідниці. Серед іншого акцентується увага на її діяльності в Києві: тут вона організувала патронат для тюремних ув'язнених, брала участь у Лізі захисту дитинства і склала її статут, активно працювала в Київському жіночому громадському Зібранні, читала лекції в Народному домі. Розглядаються питання доступу жінок до юриспруденції.

Ключові слова: О. Гальперіна-Гінзбург, жінки-юристки, присяжні повірені, Судова реформа 1864 р., юриспруденція, адвокат.

Самойленко Е. А. Елена Гальперина-Гинзбург – судьба женщины-юриста в контексте эпохи

В статье говорится о жизненном и творческом пути одной из первых украинских

* **Samoilenko Elena**, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.), Senior Research Officer.

женщин-юристов Елены Абрамовны Гинзбург. Представлен общий обзор научно-просветительской, публицистической деятельности исследовательницы. Среди прочего акцентируется внимание на ее деятельности в Киеве: здесь она организовала патронат для тюремных заключенных, приняла участие в Лиге защиты детства и составила ее устав, активно работала в Киевском женском общественном Собрании, читала лекции в Народном доме. Рассматриваются вопросы доступа женщин в юриспруденцию.

Ключевые слова: Е. Гальперина-Гинзбург, женщины-юристы, присяжные повенные, Судебная реформа 1864 г., юриспруденция, юрист.

Samoilenko Elena. Halperin-Ginsburg – the fate of a woman-lawyer in the context of the era

The article deals with the life and creative activity of one of the first Ukrainian women lawyers, Ginsburg Elena Abramivna. There is given a general overview of the scientific, educational and journalistic activity of Elena. Among other things, the focus is on her activities in Kyiv: here she organizes patronage for prisoners, takes part in the League for the Protection of Childhood and drafts its charter; actively works in the Kyiv Women's Public Assembly, lectures in the People's house. Issues of women's access to law are discussed.

Key words: E. Halperin-Ginsburg, women lawyers, attorneys-at-law, judicial reform of 1864, jurisprudence, attorney.

Досліджуючи наукову спадщину видатних адвокатів, юристів Російської імперії, ми не знайдемо жодного жіночого імені. Невже серед представниць прекрасної статі не було талановитих юристів? Чи їх просто не допускали до професії? Для відповіді на це запитання звернемося до історії.

Аналіз останніх наукових досліджень. Незважаючи на зростаючий останнім часом інтерес до біографістики в дослідженні історії держави і права України, ім'я Олени Абрамівни Гінзбург майже невідоме. Вивченням творчого доробку дослідниці ніхто не займався. Виняток становить єдина робота після її смерті, що вийшла 1923 р. у Берліні – Гальперіна Гінзбург О. А. «Під прапором права». Це збірник статей авторки із невеликою біографічною передмовою А. Кизеветтера. Для ознайомлення із правовими позиціями, ідеями, думками авторки нам довелося попрацювати над її монографіями, публіцистичними статтями з кримінального та міжнародного права. Основний творчий доробок дослідниці міститься у таких виданнях, як «Журнал Міністерства Юстиції», «Журнал Кримінального Права і Процесу», а також у газеті «Киевская мысль».

Постановка проблеми. Насправді, шлях жінок у юриспруденцію в Російській імперії виявився як ніде тривалим і тернистим. Річ у тому, що жінки не допускалися до юридичної освіти. Тільки 19 грудня 1911 р. був прийнятий закон «Про випробування осіб жіночої статі в знанні курсу вищих навчальних закладів та про порядок набуття ними наукових ступенів і звання вчителки середніх навчальних закладів»¹, що дав змогу жінкам здобувати вищу юридичну освіту. Ще в XIX столітті в усьому світі жіночі рухи порушували питання юридичного та соціального рівноправ'я статей. Так само жінки боролися за право займатися професійною юридичною діяльністю. У Росії тоді юриспруденція не вважалася жіночою професією. Під час проведення в 1864 р. у Російській імперії Судової реформи була заснована адвокатура. До цього не існувало повноцінного інституту судового захисту в силу інквізиційного характеру вітчизняного судочинства. Функції судового представництва здійснювали ходатаї і повірені, якими за

дореформеним законодавством могли бути і чоловіки, і жінки, від них навіть не вимагалось наявності юридичної освіти. Повірені повинні були мати чималий досвід і певні юридичні знання, як правило, це були професійні стряпчі.

Метою публікації є висвітлення маловідомої біографії однієї з перших українських жінок-юристок Олени Абрамівни Гінзбург. На нашу думку, вивчення діяльності особистості в контексті конкретного історичного періоду уможливить зазирнути нам у минуле саме через внутрішню історію особистості, збагатить нас новими ідеями, думками, знаннями тощо. Для цього дослідимо життєвий і творчий шлях вченої, зробимо огляд її науково-просвітницької та публіцистичної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Давайτε розберемось, хто ж міг претендувати на звання присяжного повіреного в той час. Відповідно до ст. 354 «Заснування судових установлень» претендувати на звання присяжного повіреного могли особи, які мають атестати/дипломи університетів або інших вищих навчальних закладів про закінчення курсу юридичних наук; витримали іспит з юридичних наук, якщо вони прослужили не менше п'яти років у судовому відомстві на таких посадах, при відправленні яких могли отримати практичні навички провадження судових справ; перебували не менше п'яти років кандидатами на посаді в судовому відомстві; займалися судовою практикою під керівництвом присяжних повірених як їх помічники². Крім того, ст. 355 встановлювалося перелік осіб, які не мали права бути присяжними повіреними. Але в жодному з пунктів не було згадки про жінок. Уся інформація стосувалася обох статей. Однак на практиці державна служба і доступ до судового відомства, так само як і вища юридична освіта, все ж були для жінок закриті. Лише після першої російської революції 1905–1907 р. було розглянуте питання про право жінок на заняття професійною юридичною діяльністю.

Спроби отримати вищу юридичну освіту були й раніше. Так, деякі російські жінки закінчували юридичні факультети за кордоном і приїжджали в Росію, щоб приступити до роботи за фахом, але тут їх чекали нові перешкоди. Річ у тому, що дипломи іноземних університетів не прирівнювалися до атестатів/дипломів російських вищих навчальних закладів, але давали право складати державний іспит за повний курс відповідного російського навчального закладу. Необхідно було подати прохання про допуск до складання державного іспиту, проте не всі Ради університетів задовольняли такі прохання³. І навіть якщо жінкам вдавалося скласти цей іспит, їх не допускали до подальшої практичної діяльності.

Однак кільком жінкам вдалося подати прохання про зарахування в помічники присяжних повірених. У 1908 р. Рада присяжних повірених округу Московської судової палати задовольнила прохання Я. С. Підгурської, М. М. Гіршман і Л. А. Бубнової, які мали дипломи Московського університету, але за протестом прокурора Московська судова палата в 1908 р. скасувала це рішення. У 1909 р. Е. А. Флейшиц отримала свідоцтво помічника присяжного повіреного округу Петербурзького окружного суду. У Києві того ж року було відмовлено О. А. Гінзбург, яка витримала державні іспити в Харківському університеті. У 1910 р. Сенат ухвалив надати жінці, яка здобула вищу юридичну освіту, – Агнесі Лундель право займатися адвокатурою у всіх судових інстанціях країни. Однак їй було відмовлено займати судові й урядові посади⁴.

Всі випадки відмов мотивувалися неясністю законодавства, що не містить

прямого дозволу жінкам займатися професійною адвокатською практикою⁵. Це було несправедливо. Чому було б не скористатися знаннями, набутими за кордоном? Адже випускники володіли не тільки кількома іноземними мовами, а й багатим науковим матеріалом. Не прийняті у присяжні повірені при судових місцях, деякі жінки починали викладати в російських університетах. Саме тоді стала зароджуватися власна російська юридична еліта, яка мала як російську, так і зарубіжну юридичну освіту. Російською мовою стали з'являтися фундаментальні дослідження з різних галузей права, що анітрохи не поступалися своїм аналогам за кордоном, а нерідко навіть перевершували їх своїм глибоким дослідженням.

Навіть після того як 11 грудня 1911 р. був прийнятий закон, що дозволив жінкам здобувати вищу юридичну освіту, і Державна рада стала обговорювати питання про допущення жінок до адвокатури, більшість царських сановників виступили проти такого допуску. У газеті «Кримський вісник» за 2 лютого 1913 р., у статті «Прості речі»⁶ розповідалось, що минулого тижня російські жінки програли велику справу в Державній раді щодо їх права бути адвокатами. Клопотання відхилили більшістю в 24 голоси (при голосуванні з 88 проти 64).

Право жінок на заняття адвокатською діяльністю отримало нормативне закріплення 1 червня 1917 р. Тимчасовий уряд видав постанову «Про допущення жінок до ведення чужих справ у судових установленнях»⁷, остаточно поставив крапку в усіх суперечках і дав змогу жінкам повноцінно увійти в адвокатську спільноту. Їм дозволялося вступати в присяжні повірені і присяжні стряпчі, які практикували в комерційних судах, отримувати свідоцтва приватних повірених і займатися судовою практикою під керівництвом присяжних повірених як їх помічників. Зловісна ст. 406 «Заснування судових установлень», яка зламала не одну професійну кар'єру, була скасована.

Пріоритет у подоланні чоловічої монополії на адвокатську професію визнається за Сполученими Штатами Америки. Перша жінка-юрист у США, яка була допущена в 1869 р. до юридичної практики в штаті Айова – Арабелла Менсфілд (уроджена Белла Аурелія Бабб)⁸. У Європі вважається, що професія адвоката стала доступною жінкам спочатку в Румунії, Норвегії, Швеції, ряді кантонів Швейцарії, у Франції.

Примітним є той факт, що перша жінка-адвокат у Франції була росіянкою за походженням, дочкою київського цукрозаводчика Г. Г. Балахівського – м. Петі (m-me Petit). Вона була прийнята до Паризької колегії адвокатів 1 грудня 1900 р. після вступу в силу закону про доступ жінок до адвокатури.

У вітчизняній юридичній літературі про жінок, які вибороли право на адвокатську професію, передусім розповідають про радянського вченого-цивіліста Катерину Абрамівну Флейшиц. Але у неї були й раніші попередниці з-поміж приватних повірених, інститут яких був введений 25 травня 1874 р., але і цей факт не заперечує пріоритету Флейшиц.

На думку дослідника С. Н. Гаврилова, першою, з відомих жінок в адвокатурі є пані Є. Ф. Козьміна. Вона працювала в канцелярії А. Ф. Коні, який був у 1870-х роках прокурором Казанського окружного суду. Є. Ф. Козьміна мала згодом велику адвокатську практику приватного повіреного в окрузі Нижегородського суду⁹.

Однією з перших українських жінок-юристів можна вважати Олену Абрамівну Гінзбург. Народилася вона 1884 р. у селі Михайлівка Мелітопольського повіту – була п'ятою дитиною в сім'ї. Навчалася у Феодосійській гімназії.

Зі шкільних років вирізнялася блискучою пам'яттю, кмітливістю і розвиненою фантазією. У 1901 р. вона переїхала зі своєю родиною жити до Києва. Незабаром вступила в студентський гурток, де вивчала право, тут вона і визначила для себе сферу своєї майбутньої діяльності. Юридичні науки дуже захопили її. Особливо її цікавила тема становища жінок через призму закону. Вона активно вивчала питання соціальної нерівності жінок. У її родині була можливість полати вчитися дівчину за кордон, і восени 1903 р. Олена поїхала до Брюсселю, де слухала лекції на юридичному факультеті. Але брюссельський університет відмовився прийняти її в число діючих студентів, і вона, не бажаючи залишатися вільною слухачкою, повернулася до Києва. Олена вступає на юридичний факультет у Паризьку École de Droit. Любов до науки та інтерес до суспільного життя заповнили весь її час. На курсі в École de Droit серед чоловіків навчалось лише п'ятеро жінок. Як згадувала Олена, не дуже бувало затишно, коли до зали заходила дівчина, а колеги чоловіки починали гучно човгати ногами по паркету – чи то як осуд, чи то на схвалення¹⁰.

Після закінчення університету в 1907 р. вона повернулася додому і навесні 1909 р. блискуче склала державні іспити при Харківському університеті. Одну з перших жінок-юристок в стінах університету професори зустріли косими поглядами.

Улітку Олена записалася помічником до присяжного повіреного і порушила клопотання перед київським Окружним судом про прийом до адвокатського стану. Їй було відмовлено, та вона не здалася і подала мотивовану заяву в Судову палату. Однак тут її теж чекала невдача. Після тривалих дебатів, клопотання відхилили більшістю в один голос. Гінзбург продовжила домагатися позитивного рішення і подала прохання в Сенат і через рік отримала негативну відповідь від вищої інстанції.

Поселившись жити в Києві, вона продовжила роботу в газеті і в громадських організаціях, читала лекції в народному університеті з кримінального права. Олена Гінзбург – засновниця Ліги захисту дитинства, авторка її статуту, активно працювала в Київському жіночому громадському Зібранні. Згодом у Олені виникають проблеми зі здоров'ям – розвивається порок серця, а як наслідок – хронічний ревматизм. У 1913–1914 рр. у сім'ї Гінзбургів відбуваються потрясіння – втрата близьких Олені людей, що ще більше похитнуло її здоров'я. У 1914 р. вона виходить заміж за соціал-демократа Арнольда Гальперіна і їде до Італії вже за подвійним прізвищем – як Гальперіна-Гінзбург. Новини про початок першої світової війни повертають їх з чоловіком до Києва, де вона продовжує активно працювати.

Олена співпрацювала з різних питань кримінального права з такими виданнями, як «Журнал Міністерства Юстиції», «Журнал Кримінального Права і Процесу». У період з 1909–1916 рр. активно друкувалася в найбільшій свого часу за тиражем провінційній газеті Російської імперії «Киевская мысль». На сторінках періодичних видань Олена висвітлювала найбільш гострі питання соціального життя. Так, у 1909–1912 рр. вона видала цикл статей, присвячених жінкам та їхнім правам. Вона провела блискучу компанію на захист жіночої рівноправності. Ряд статей стосувалися доступу жінок у юриспруденцію і прийняття їх до адвокатури. Деякі статті були присвячені питанням прав заміжніх жінок та їхніх виборчих прав.

Олена Абрамівна як засновниця Ліги захисту дитинства значну увагу приділяла безпритульним дітям і тюремним ув'язненим. Вона опікувалась питаннями соці-

альної гігієни та суспільної справедливості. Насамперед для неї була важливою боротьба з байдужістю і апатією оточуючих. Вона була переконана, що не фізичний примус покарання має переважати стосовно злочинних дітей, а «педагогічний вплив доброї звички і доброго прикладу, розміщення їх в умови, найбільш відповідні природному укладу життя дитини»¹¹. Дослідивши міжнародний досвід створення суду для неповнолітніх в Америці (1899 р.), Європі (1904 р.), вона була ініціатором створення такого ж суду в Києві. Особливого значення вона надавала ролі судді для неповнолітніх і вимогам до претендента на цю посаду. Справа в тому, що робота з дітьми була специфічною, і судді не особливо бажали нею займатися. Завдання ж дитячого суду вона убачала не в формальному розгляді факту вчинення дитиною злочину, а в ретельному вивченні його особистості, його душі, ознайомленні з умовами його життя, та інше. На її думку, мета дитячого суду – не покарання винних, а виправлення і виховання.

Для цього О. А. Гінзбург на практиці ознайомилась з діяльністю петербурзького суду для малолітніх, зокрема проаналізувала досвід роботи першого його судді Миколи Олександровича Окунєва. Вона характеризувала його як енергійного, сильного, талановитого керівника своєї справи, який з наполегливістю і любов'ю до справи приділяв їй масу власного часу. Він заглиблювався в психологію підсудних, радився з піклувальниками, часто спілкувався з батьками та інше. На думку дослідниці, М. О. Окунєв не тільки глибоко розумів людську душу, а й умів знайти правильний шлях впливу на неї.

Також Гінзбург у 1913 р. висвітила діяльність першого з'їзду діячів дитячих судів, що проходив у Петербурзі. У цей час у Російській імперії такі суди існували тільки в Москві, Петербурзі та Харкові. Вона була ініціатором створення цих судів у Києві, Одесі, Ризі, Тбілісі, Лібаві. Через рік, у 1914 р., у Києві такий суд був відкритий.

Окремий цикл статей був присвячений тюремному патронату. Дослідниця на прикладі міжнародного досвіду формування та діяльності системи патронату кінця XIX століття доводить необхідність створення такої системи в Російській імперії. У 1905 р. 18 травня в Російській імперії було затверджено статут тюремного патронату. Гінзбург у статтях постійно порушує тему турботи про моральний і матеріальний стан ув'язнених. Мета влаштування патронату – полегшення для осіб, які відбули покарання, повернення в суспільство, яке має розпочатися ще під час ув'язнення, а також боротьба з рецидивом. Не залишилися поза увагою й питання цивільного права – обговорення проектів нового цивільного положення, внесеного до Державної думи, питання селянської реформи і дрібних земельних одиниць та ін.

Можна з певністю сказати, що її роботи – це відгуки на різні факти поточного життя. Так, у зв'язку з початком Першої світової війни її цікавили проблеми міжнародного права. Результатом досліджень стали дві її книги. Перша, роботу над якою Гальперіна-Гінзбург закінчила 15 грудня 1915 р. і яка побачила світ улітку 1916 р. – «Світова війна і долі міжнародного права»¹². У ній авторка описала вплив, який справила Перша світова війна на систему міжнародного права. У 1918 р. вийшла друком книга «Світ російської революції чи Світ Вільсона?: Гарантії міцного миру»¹³. Крім цього, цікавою є доповідь Олени Абрамівни на нараді делегаток жіночої організації в Москві 23–24 квітня 1916 р. про рівноправність жінок під назвою «Жінка-селянка в нинішній війні і реформа волосного самоврядування»¹⁴,

яка вийшла окремим виданням. Так само питанням війни присвячені її статті в газеті «Киевская мысль» під назвами – «Морська війна» (24 жовтня 1914 р.), «Недозволені засоби війни» (5 вересня 1914 р.), «Доктрина Монро» (25 січня 1917 р.).

Окремі її статті були присвячені характеристикам або некрологам видатних людей: А. П. Філософова – громадської діячки, однієї з лідерок жіночого руху в Росії 1860–1880-х років, відомим криміналістам – І. Я. Фойніцькому, О. Ф. Кістяківському, Г. Н. Штільману. Цікавою є також ювілейна стаття, присвячена М. С. Таганцеву. Найбільше Олена Гінзбург цінувала в людях порядність і широту кругозору, а також життєвість наукових настроїв. У 1921 р. Олена Абрамівна з сім'єю емігрувала до Німеччини. Переїхавши до Берліна, попри проблеми зі здоров'ям, вона продовжила роботу над двома новими працями – критичним розбором діяльності Ліги Націй і нарисом Панамериканських конференцій. Активно організовувала допомогу російським літераторам, науковцям і педагогам. 18 травня 1922 р. після тривалої хвороби її не стало. Похована на кладовищі Паркфрідріхсфелд в Лихтерфельді (Берлін)¹⁵.

Висновки. Олена Абрамівна Гальперіна – Гінзбург прожила коротке, але яскраве життя. Вона була дуже ініціативною, енергійною, володіла відмінними організаторськими здібностями. Вчений, юрист, публіцист, громадський діяч – зуміла так багато зробити для суспільства. Вона цінувала право передусім як могутню живу силу в творенні суспільної справедливості¹⁶. Її можна вважати стійкою особистістю у боротьбі за жіночу рівноправність і доступ жінок у юриспруденцію. Для цього їй часто доводилося відбивати натиск супротивників. На її прикладі ми можемо бачити, що в боротьбі жінок за право займатися професійною юридичною діяльністю вони здобули перемогу попри те, що шлях російських жінок у адвокатуру виявився як ніде тривалим і тернистим. Вони не тільки отримали право бути адвокатами, а й підтвердили свою спроможність у професії.

1. Об испытаніях лиц женского пола в знании курса высших учебных заведений и о порядке приобретения ими ученых степеней и звания учительницы средних учебных заведений, от 19 декабря 1911 г. / ПСЗРИ Собр. III, Том XXXI. № 36226. С. 1297–1300. 2. Учреждение судебных установлений. Судебные уставы 20 ноября 1864 г. Санкт-Петербург, 1864. С. 49. 3. Міхневич Л. В. Витоки вищої жіночої юридичної освіти в Україні (кінець XIX – початок XX ст.). *Юридична Україна*. 2015. № 7–8. С. 82. 4. Женщине дорогу! *Мелитопольские ведомости*. 24 октября 1910 г. № 65. 5. Ариян П. Н. Справка по вопросу о женской адвокатуре и юридическом образовании. *Первый женский календарь на 1899 год*. Санкт-Петербург, 1899. С. 138. 6. Простые речи. *Крымский вестник*. № 31 (7673). Севастополь. 2 февраля 1913. 7. Собрание узаконений и распоряжений Правительства, издаваемое при Правительствующем сенате. 1917. № 132. Ст. 706. С. 1136. 8. *Арабелла Мэнсфилд*. URL : <https://ru.wikipedia.org/wiki/>, <https://web.archive.org/web/20060909153334/http://epics.ecn.purdue.edu/abiwt/work/GAW/Iowa.html> (дата звернення : 29.01.2020) 9. *Гаврилов С. Н.* Прекрасная половина адвокатуры история появления (к 100-летию доступа женщин к адвокатской профессии в России). *Вестник университета МГЮА*. 2017 № 12. С. 146. 10. *Гальперина-Гинзбург Е. А.* Под знаменем права : сб. статей / Предисловие и редакция А. Кизеветтера. Берлин, 1923. 375 с. 11. *Там само*. С. 101. 12. *Гальперина-Гинзбург Е. А.* Мировая война и судьбы международного права. Петроград : Типография Товарищества А. С. Суворина, 1916. 64 с. 13. *Гальперина-Гинзбург Е. А.* Мир русской революции или Мир Вильсона? : (Гарантии прочного мира). Киев : Тип. «Культура и знание», 1919. 132 с. 14. *Гальперина-Гинзбург Е. А.* Женщина-крестьянка в нынешней войне и реформа волостного самоуправления. Доклад, читанный на совещании делегатов женской организации в г. Москве 23–24 апреля 1916 г. О Лиге равноправия женщин.

Москва, 1916. 16 с. **15.** Незабытые могилы. *Российское зарубежье: некрологи 1917–1997* : в 6 т. / сост. В. Н. Чуваков. Т. 2. Москва, 1999. С. 30. **16.** Гальперина-Гинзбург Е. А. Под знаменем права... С. 67.

References

1. Ob ispytaniyakh lits zhenskogo pola v znaniy kursa vysshikh uchebnykh zavedeniy i o poryadke priobreteniya imi uchenykh stepeney i zvaniya uchitel'nitsy srednikh uchebnykh zavedeniy. ot 19 dekabrya 1911 g. / PSZRI Sobr. III, Tom KHKHKH. № 36226. S. 1297–1300. (rus).
2. Uchrezhdeniye sudebnykh ustanovleniy / Sudebnyye ustavy 20 noyabrya 1864 g. Sankt-Peterburh, 1864. S. 49. (rus).
3. *Mikhnevych L. V.* Vytoky vyshchoyi zhinochoyi yurydychnoy osvity v Ukraini (kinets' KHIKH – pochatok KHKH st.). Yurydychna Ukrayina. 2015. № 7–8. S. 82. (ukr).
4. Zhenshchine dorogu! Melitopol'skiye vedomosti. Voskreseniye. 24 oktyabrya 1910 g. № 65. (rus).
5. *Ariyan P. N.* Spravka po voprosu o zhenskoy advokature i yuridicheskomo obrazovanii. Pervyy zhenskiy kalendar' na 1899 g. Sankt-Peterburh, 1899. S. 138. (rus).
6. Prostyye rechi. Krymskiy vestnik. № 31 (7673). Sevastopol'. Subbota 2 fevralya 1913 g. (rus).
7. Sobraniye uzakoneniyy i rasporyazheniy Pravitel'stva, izdavayemoye pri Pravitel'stvuyushchem senate. 1917. № 132. St. 706. S. 1136. (rus).
8. *Arabella Mansfield*. URL : [https://web.archive.org/web/20060909153334/http://epics.ecn.purdue.edu/abiwt/work/GAW/Iowa.html](https://ru.wikipedia.org/wiki/https://web.archive.org/web/20060909153334/http://epics.ecn.purdue.edu/abiwt/work/GAW/Iowa.html) (data zvernennia 29.01.2020). (rus).
9. *Gavrilov S. N.* Prekrasnaya polovina advokatury istoriya poyavleniya (k 100-letiyu dostupa zhenshchin k advokatskoy professii v Rossii). *Vestnik universiteta MGYUA*. № 12, 2017 S. 146. (rus).
10. *Gal'perina-Ginzburg Ye. A.* Pod znamenem prava. Sbornik statey. Predisloviye i redaktsiya A. Kizevetter. Berlin, 1923. 375 s. (rus).
11. *Tam zhe. S. 101.*
12. *Gal'perina-Ginzburg Ye. A.* «Mirovaya voyna i sud'by mezhdunarodnogo prava». Petrograd: Tipografiya Tovarishchestva A. S. Suvorina, 1916. 64 s. (rus).
13. *Gal'perina-Ginzburg Ye. A.* Mir russkoy revolyutsii ili Mir Vil'sona? : (Garantii prochnogo mira) / Ye. Ginzburg-Gal'perin. Kyiv : Tip. «Kul'tura i znaniye», 1919. 132 s. (rus).
14. *Gal'perina-Ginzburg Ye. A.* Zhenshchina-krest'yanka v nyneshney voyne i reforma volostnogo samoupravleniya. Doklad, chitanyy na soveshchaniy delegatok zhenskoy organizatsii v g. Moskve 23-24 aprel'ya 1916 g. O Lige ravnopraviya zhenshchin. Moskva, 1916. 16 s. (rus).
15. Незабытые могилы. *rossiyskoye zarubezh'ye* : nekreologi 1917–1997 : v 6 t. / sost. V. N. Chuvakov T. 2. Moskva, 1999. S. 30. (rus).
16. *Gal'perina-Ginzburg Ye. A.* Pod znamenem prava... 67. (rus)

Samoilenko Elena. Halperin-Ginsburg Elena – the fate of a woman-lawyer in the context of the era

Introduction. *There are discussed issues of women's access to law. At the time of the Judicial Reform in the Russian Empire in 1864, a Bar was established. Previously, there was no full-fledged institute of judicial protection because of the inquisitive nature of domestic justice. However, in practice, civil service and access to the judiciary, as well as higher legal education, were still closed to women. It was only after the first Russian revolution of 1905–1907 that the question of women's right to be engaged in professional legal activity was considered. They were allowed to higher education. Attempts to pursue a law degree have been made before. So, some Russian women graduated from foreign law departments and came to Russia to get a job in the profession. Despite the fact that diplomas of foreign universities did not equate to the certificates of Russian higher education institutions, they gave the right to take the state exam for the full course of the relevant Russian educational institution. The right of women to practice law became statutory on 1 June 1917. The Provisional Government issued a resolution «On admission of women to court cases», finally having put an end to all disputes and allowed women to fully join the legal community.*

The aim of the article is to cover the little-known biography of one of the first Ukrainian women lawyers, Elena Halperin-Ginsburg.

Results. *The article deals with the life and creative activity of one of the first Ukrainian women lawyers, Ginsburg Elena Abramivna. There is given a general overview of the scientific,*

educational and journalistic activity of Elena. Among other things, the focus is on its activities in Kyiv. Elena has collaborated on various issues of criminal law with such publications as the "Journal of the Ministry of Justice", "Journal of Criminal Law and Procedure". In the period from 1909 to 1916, she actively published her works in the largest circulation provincial newspaper of the Russian Empire of his time, "Kievskaya Mysl'». On the pages of the periodicals, Elena highlights the most pressing and acute issues of social life. In Kyiv, she organizes a patronage for prisoners, participates in the League for the Protection of Childhood and drafts its statute. She initiated the creation of a juvenile court in 1914 in Kyiv. She actively works at the Kyiv Women's Public Assembly, lectures at the People's House.

Key words: E. Halperin-Ginsburg, women lawyers, attorneys-at-law, Judicial Reform of 1864, jurisprudence, lawyer.

DOI: 10.33663/0869-2491-2020-31-160-169

УДК 321 (091); 340.1 (091); 340.12(073)

Л. В. ХУДОЯР,

кандидат юридичних наук*

ORCID: 0000-0003-2386-1869

ПРИНЦИП РІВНОСТІ В ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТАХ ТРЬОХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІВ ХХ ст.

Висвітлюється та порівнюється зміст концепцій принципу рівності в програмних документах Комуністичного інтернаціоналу (1919–1943), Соціалістичного інтернаціоналу (Робітничий соціалістичний інтернаціонал, створений 1923 р., припинив діяльність під час Другої світової війни, а 1953 р. відтворений як Соціалістичний інтернаціонал і діє до цього часу) та Ліберального інтернаціоналу (створений 1947 р. і діє до цього часу).

Ключові слова: принцип рівності, Комуністичний інтернаціонал, Соціалістичний інтернаціонал, Ліберальний інтернаціонал, свобода, рівність, рівноправність, формальна рівність, фактична рівність, рівність результатів, рівність можливостей, егалітаризм.

Худояр Л. В. Принцип равенства в программных документах трех Интернационалов XX в.

Освещается и сравнивается содержание концепций принципа равенства в программных документах Коммунистического интернационала (1919–1943), Социалистического интернационала (Рабочий социалистический интернационал, создан в 1923 г., прекратил деятельность во время Второй мировой войны, в 1953 г. он был воссоздан как Социалистический интернационал и действует по настоящее время) и Либерального интернационала (создан в 1947 г. и действует до сих пор).

Ключевые слова: принцип равенства, Коммунистический интернационал, Социалистический интернационал, Либеральный интернационал, свобода, равенство, равноправие, формальное равенство, фактическое равенство, равенство результатов, равенство возможностей, эгалитаризм.

Khudoiar Lesia. The principle of equality in the programming documents of the three Internationals of the twentieth century

This article covers and compares the contents of the concepts of the principle of equality in the programming documents of the Communist International (1919–1943), the Socialist

***Khudoiar Lesia**, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.)

© Л. В. Худояр, 2020